

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Præmittitur quod apud omnes est certum, & conclusio affirmativa
statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

dicens: *Voluntas post electionem, impetum facit A ad operationem, & postea utitur*: nam ut interpretatur D. Thomas loco citato, in argumento *sed contra*, per impetum intelligit imperium.

31. Secundò: Electio & usus circa idem versantur: At licet in ordine reflexo possit dari electio de imperio, distincta ab electione de mediis, si expressè à voluntate appetatur in ordine ad finem, in ordine tamen directo, non datur electio de imperio, sed solum de mediis: Ergo licet in ordine reflexo, possit dari usus ab electione distinctus, applicans intellectum ut imperet, in ordine tamen directo talis actus non exigitur.

32. Confirmatur: Voluntas non solum utitur intellectu ad imperandum, sed etiam seipsa ad eligendum: At ut voluntas in ordine directo se ad electionem applicet, non requiritur actus ab intentione distinctus: Ergo ut applicet intellectum ad imperandum, non est necessarius actus ab electione diversus

33. Tertio: Si ad actum imperij prærequireretur usus aliquis activus ex parte voluntatis, ab electione distinctus, deberet ex parte intellectus præcedere aliud imperium, regulans huiusmodi usum: Sed hoc dici nequit, alioquin ad istud imperium requireretur alius usus, & sic in infinitum: Ergo nec illud. Sequela probatur: Non alia ratione probatur necessitas imperij, distincti à iudicio regulante electionem, ad applicandum potentias exequentes ad opus, nisi quia ad talem applicationem requiritur actus ab electione distinctus: Ergo si ut applicetur intellectus ad imperium, necessarius sit usus distinctus ab electione, requireretur etiam imperium à iudicio regulante electionem distinctum.

34. Hæc ergo solutione prætermittens, melius respondetur ad argumentum, concessò Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, Primò quia in exequendo major reperitur difficultas, quam in imperando: unde licet voluntas ad applicandas potentias exequentes ad opus, novo actu ab electione distincto indigeat, non tamen ad applicandum intellectum ad actum imperij. Secundò, ideò in voluntate ponimus actum distinctum ab electione, ut exequatur, & applicet potentias inferiores ad suas operationes; quia in mediis, ut ad ordinem executionis spectantibus, diversa est ratio appetibilitatis, quam supra explicuimus; quæ ratio, cum de imperio non militet, non est cur actus ab electione distinctus, necessarius sit, ut voluntas applicet intellectum ad imperium, sed ipsa electio, non præcisè quatenus est acceptio unius præ alio, sed quatenus ex vi prioris intentionis habet vim movendi intellectum, habebit rationem usus virtualis in ordine ad actum imperij. Idem cum proportione dicendum est de intentione, respectu consilij: nam illa est simul formaliter intentio, & virtualiter applicatio intellectus ad consultandum de mediis.

ARTICVLVS II.

Utrum detur imperium in homine respectu suarum operationum?

§. I.

Premittitur quod apud omnes est certum, & conclusio affirmativa statuitur.

CERTVM est, & constat ipsa experientia, Imperium inter ipsos homines exerceri, quando unus est superior & prælatus, alter inferior & subditus: unde solum difficultas est, an præter illud imperium, quod regale & politicum appellatur, & ponitur in Principe vel Prælo ad gubernandos inferiores & subditos, aliud sit constituendum in quolibet homine, quò intellectus ex impulsu voluntatis denuntiet aliis potentiis quid faciendum sit, ipsaque ad operandum moveat. Negant Vazquez hic disp. 49. cap. 4. & Suarez lib. 1. de legibus cap. 4. num. 11. & disp. 16. metaph. sect. 6. Affirmant verò Thomistæ, & plures alij. Cum quibus

Dico, imperium non est solum constituendum in hominibus, respectu aliorum sibi inferiorum & subditorum, sed etiam in quolibet, respectu sui ipsius, suarumque operationum. Ita D. Thomas 2. 2. qu. 83. art. 1. ubi ait: *Ad rationem perinet non solum imperare inferioribus potentiis, & membris corporis, sed etiam hominibus & subiectis*. Quibus verbis duplex imperium in homine agnoscit, unum politicum, in ordine ad alios homines sibi inferiores & subditos; & aliud monasticum, in ordine ad potentias inferiores, & membra corporis. Unde hic qu. 17. art. 3. ad 1. sic habet: *Tunc demum voluntas alicujus incipit uti, exequendo imperium rationis: quandoque quidem voluntas alterius, cum aliquis imperat alteri: quandoque autem voluntas ipsius imperantis, cum aliquis imperat sibi ipsi*. Et articulis sequentibus docet actus voluntatis, appetitus sensitivi, & membrorum exteriorum, subdi imperio rationis, & posse ab illa imperari. Idem colligitur ex D. Augustino libro 8. confess. cap. 9. ubi sic ait: *Imperat animus, & movetur manus; & tanta est facilitas, ut vix à seruitio discernatur imperium, &c.*

Favet etiam Aristoteles 6. Ethic. cap. 10. lect. 9. apud D. Thomam, ubi synesim vel sagacitatem distinguit à prudentia, quia synesis vel sagacitas est iudicativa, prudentia verò præceptiva. *Non est autem* (inquit) *idem sagacitas & prudentia: prudentia namque præceptiva est; finis enim ipsius est, quidnam sit agendum aut non agendum præcipere; sagacitas verò iudicativa est solum*. Unde cum agat ibi de prudentia monastica, quæ ordinatur ad proprios actus, & quæ ut ait ibidem cap. 8. *quærit atque prospicit proprium bonum*, sentit finem huius esse, quid sit agendum vel non agendum homini illam habenti præcipere, ac proinde imperium dari in homine respectu suarum operationum, & non solum respectu alterius hominis sibi inferioris & subditi.

Neque valet quod ait Vazquez, Aristotelem per præceptum non intelligere propriè actionem imperandi, sed iudicium quò prudentia præscribit id quod agendum est, in quo se habet instarma glistri imperantis & præcipientis; &

addit in hoc sensu forsan posse interpretari D. Thomam. Non valet, inquam, in primis enim cum Aristoteles dicat, finem prudentiæ esse, quid agendum sit præcipere, quod est præceptiva, quod dominatur & jubet, &c. quid absurdius quam per hæc omnia iudicium rationis intelligere, cum sint res nomine & significatione adeo diversa?

Deinde id ex diametro verbis & intentioni Aristotelis repugnat: ponit enim discrimen inter synesim seu sagacitatem, & prudentiam, quod prudentia est præceptiva, seu præcipit, sagacitas verò iudicativa est, & iudicat, ut patet ex verbis relatis: si autem per præcipere prudentiæ, intelligeret Aristoteles idem quod iudicare, ut vult Vazquez, nullam differentiam constituisset; siquidem diceret utramque esse iudicativam, & iudicare.

Exemplum etiam quod adducit Vazquez de magistro imperante, ipsi non favet: quia in magistro, sicut in quolibet alio, alius est actus quò iudicat, & alius actus quò præcipit.

Denique D. Thomas apertè distinguit imperium à iudicio practico antecedente electionem, ait enim infra qu. 57. art. 6. *Circa agibilia humana tres actus rationis inveniuntur, quorum primus est consiliari, secundus iudicare, tertius est præcipere. Primi autem duo respondent actibus intellectus speculativi, qui sunt inquirere & iudicare, nam consilium inquisitio quedam est: sed tertius actus est propriè practici intellectus, in quantum est operativus. . . . & ideo virtuti quæ est boni præceptiva, scilicet prudentia, tanquam principaliori adiunguntur tanquam secundaria, eubulia, quæ est bene consiliativa, synesis, & gnome, quæ sunt partes iudicativæ.*

39. Probatur etiam conclusio ratione fundamentali. Præter electionem est ponendus in voluntate alius actus, qui dicitur usus activus, sicut probatum est articulo præcedenti: Ergo præter iudicium practicum, quod antecedit electionem, ponendus est in intellectu alius actus, qui dicitur imperium, à quo voluntas dirigatur in actu utendi. Consequentia probatur: cum enim voluntas sit appetitus rationalis, sequens directionem rationis, unicuique actui voluntatis elicitò, correspondet necessariò in intellectu actus dirigens illum.

40. Dices: Ad dirigendum actum usus sufficere iudicium illud practicum, quod præcessit electionem, continuatum usque ad executionem, & sic non requiri actum imperij.

41. Sed contra primò: Articulo præcedenti demonstravimus, usum distingui ab electione, eò quòd ista sit de medio ut futuro, ille verò de medio ut hîc & nunc exequendo: Ergo etiam actus dirigens electionem, distinguitur ab actu dirigente usum. Probatur consequentia: Actus intellectus, regulantes actus voluntatis, habent idem objectum ac actus ab ipsis regulati: Ergo sicut in mediis, ut habent rationem eligibilium & exequendorum, invenitur diversa ratio formalis objectiva utilitatis (scilicet utile ut futurum, & ut præsens) sufficiens ad specificandum & multiplicandum duplicem actum voluntatis; ita non poterit non reperiri in illis diversa ratio cognoscibilitatis objectivæ, sufficiens ad multiplicandos duos actus intellectus, scilicet iudicium, & imperium.

42. Confirmatur: Actus iudicij, ut continuatur post electionem, non proponit voluntati aliquid

A aliud, quàm id quod proponebat ante electionem; alias non esset idem actus continuatus, sed diversus: Sed ante electionem vel proponebat solùm media ut eligenda, vel sic ea proponebat etiam ut exequenda, non proponebat executionem, nisi ut futuram, & veluti distantem: Ergo post electionem non repræsentabit illam nisi eodem modo. Atqui (subsumo) actus intellectus proponens voluntati executionem ut futuram & distantem, non est sufficiens ad dirigendum usum voluntatis, qui habet pro objecto medium ut hîc & nunc executioni mandandum: Ergo ponendus est alius actus intellectus, qui non potest esse nisi actus imperij.

43. Secundo, Posita electione, & iudicio eam dirigente, adhuc est nova difficultas ad operis executionem; unde sæpè contingit aliquem bene iudicare de agendis, & rectè eligere, & tamen postea in executione deficere, ut ait S. Thomas infra qu. 57. art. 6. ad 2. & eleganter declarat D. Bernardus lib. 1. de consider. cap. 1. his verbis: *Quoties vis, & incassum? Quoties moves, nec promoves? Quoties conaris, & non datur ultra? eniteris, & non obtines; parturis, & non paris; tentas, & abriperis; & ubi incipis, ibi deficis; & dum adhuc ordiris, succidunt te? Venerunt filij usque ad parvum, ait propheta, & vires non habet parvuriens.* Ergo ut executio sequatur, opus est nova directione rationis præcipientis, quæ dicitur imperium, & nova applicatione voluntatis, quæ usus activus appellatur.

44. Confirmatur: Ut executioni mandetur à subditis quod Princeps ab illis fieri debere iudicat, necessarium est præceptum, propter difficultatem quæ est in operis executione: Ergo cum similis, & non minor difficultas sit in eodem homine, respectu suarum potentiarum; ut ab his executioni mandetur quod voluntas eligit, & intellectus conveniens esse iudicat, constituendus erit in eodem intellectu actus imperij, à iudicio antecedente electionem distinctus. Unde pro tribus illis actibus tres ponuntur virtutes in intellectu: pro consilio enim ponitur Eubulia; pro iudicio seu sententia, Synesis aut Gnome; pro præcepto verò seu imperio, Prudentia, ut videri potest apud D. Thomam loco citato, & 2. 2. qu. 48. & 51. per totam. Quare non valet quod ait Vazquez, hoc scilicet reperiri discrimen inter Synesim & Prudentiam, quòd ista est bene iudicativa directè, deducendo iudicium de agendis per consultationem; illa autem supra iudicium à prudentia factum reflectitur, iudicans rectè & juxta regulas prudentiæ iudicatum esse. Non valet, inquam, Primò quia Aristoteles & D. Thomas locis citatis, per hoc distinguunt Synesim à Prudentia, quòd illa est bene iudicativa, ista verò præceptiva. Nec obstat quod Philosophus 6. Ethic. cap. 5. dicit prudentiæ esse bene consiliari: quia ut explicat D. Thomas infra qu. 57. art. 6. ad 1. *Prudentia est bene consiliativa, non quasi consilium sit immediatè actus eius, sed quia hunc actum perficit, mediante virtute sibi adjuncta, quæ est eubulia.* Secundo, quia ad iudicandum reflexè de iudicio prudentiæ, an juxta illius regulas elicitum sit, habitus à prudentia distinctus necessarius non est: sicut ad iudicandum reflexè de actu scientifico, v. g. metaphysicæ, non ponitur habitus distinctus ab habitu ipsum elicente; & sicut etiam non ponimus duplicem habitum electivum, unum ad rectam electionem directam, & alterum ad amorem re-

flexum rectæ electionis, sed idem habitus ad A
utrumque actum eliciendum sufficit.

45. Denique suadetur conclusio: In Principe reperitur imperium in ordine ad alios homines sibi subditos: Ergo & in quolibet homine in ordine ad potentias exequentes. Probatur consequentia: Tum quia sicut Princeps dominium habet in subditos, ita in quolibet homine ratio, adjuncta voluntate, aliis potentiis dominatur: Tum etiam quia sicut in Principe est prudentia politica, ita in unoquoque homine, operante secundum rectam rationem, est prudentia monastica, cujus objectum est proprium & particulare bonum: Ergo sicut Princeps per prudentiam politicam imperat aliis quod convenit bono communi, sic ratio per prudentiam monasticam imperat inferioribus potentiis quod convenit bono particulari.

S. II.

Solvuntur objectiones.

46. **C**ONTRA istam conclusionem objiciunt primò Adversarij: D. Thomas 2. 2. qu. 83. art. 10. ait: *Oratio est actus rationis per quam aliquis superiorem deprecatur, sicut imperium est actus rationis, quò inferior ad aliquid ordinatur: At quia oratio est inferioris ad superiorem, nemo potest se ipsum orare: Ergo cum imperium sit superioris ad inferiorem, nemo potest sibi imperare; & consequenter constituendum non est imperium in homine respectu suarum actionum, sed solum in Principe aut Prælato respectu subditorum.*

47. Respondeo imperium politicum, quod habet rationem præcepti obligantis cum vi coercitiva, parificari cum oratione quoad hoc quod est non esse ejusdem ad se ipsum, & quoad rationem superioris & inferioris; utrumque enim petit distinctionem suppositorum, ac superioritatem unius ad alterum: imperium autem monasticum solum requirit distinctionem potentiarum in eodem supposito, & superioritatem unius ad alias.

Adde quod orare & petere, est indigentis ope alterius: nemo autem indigere dicitur illo quod habet in potestate sua, sive per unam, sive per aliam potentiam, & ideo ejusdem ad se ipsum oratio non est. Imperare verò solum dicit ordinationem & motionem: potentia autem exequentes, quamvis sint in eodem supposito cum intellectu & voluntate, ordinem tamen & motionem possunt ab illis recipere, ac proinde subdi imperio rationis.

48. Objiciunt secundò: Vel imperium deseruit ad movendas potentias inferiores, vel ad movendam voluntatem? Sed ad neutrum conducit: Ergo inutile est. Minor probatur: Cum voluntas sit potentia cæca, potentia verò inferiores non sint intellectuales; tam illa quàm istæ sunt incapaces percipiendi rationis imperium: Ergo illud ad movendam voluntatem, aut potentias inferiores deservire non potest.

49. Respondeo imperium deservire tam ad movendas potentias inferiores, quàm ad movendam voluntatem, sed mediatè solum ad movendas potentias inferiores, immediatè verò ad movendam voluntatem, ut potentiis inferioribus utatur; unde intimatio imperij fit immediatè ipsi voluntati. Nec obstat quod voluntas sit potentia cæca & cognitionis experta: nam sicut

oculus videt toti corpori, & non solum sibi, ita intellectus intelligit omnibus potentiis: unde sicut non est necesse, quod pes vel manus videatur, ut dirigatur ab oculis, sed oculi vident pro manibus, & pro pedibus; ita non est necesse, quod voluntas cognoscat, ut moveatur ab intellectu ad eliciendum usum, & applicandum potentias exequentes ad opus: nam ut ait D. Thomas hic art. 5. ad 2. licet voluntas non intelligat, tamen ipse homo intelligit, & per imperium sibi loquitur, sibi intimat, sibi que præcipit, ut medià voluntate applicet potentias inferiores. Adde quod, si hoc argumentum valeret, non solum probaret quod voluntas non esset capax intimationis imperij, sed etiam quod esset incapax regulari per judicium rationis, & ab eo objectivè moveri; siquidem neque hoc judicium posset percipere.

Instabis: Vel imperium est necessarium ad movendam voluntatem quoad specificationem, vel quoad exercitium? Ad neutrum: Ergo inutile & otiosum est. Minor quoad primam partem videtur manifesta: judicium enim præcedens electionem, cum dicat media non solum esse eligenda, sed etiam exequentia, sufficiens est ad movendam voluntatem ad executionem mediòrum quoad specificationem. Probatur verò quantum ad secundam. Voluntas ratione sui est primum movens quantum ad exercitium: Ergo non potest ab intellectu quoad exercitium moveri.

Respondeo negando Minorem, quoad utramque partem. Ad probationem primam dicendum, quod licet judicium electionem regulans, proponat media ut exequibilia, & hic & nunc eligenda; non tamen proponit illa ut electa, & hic & nunc exequentia; unde ad hoc secundum requiritur alius actus intellectus, subsequens electionem, & regulans usum, quem vocamus imperium.

Ad probationem pro secunda parte, concesso Antecedente, nego Consequentiam: licet enim voluntas sit primum movens, quantum ad exercitium, ac proinde movere quoad exercitium, per se primò illi conveniat; tamen non obstat, quia alicui actui intellectus, hoc secundariò, & ex consequenti, ac per participationem à voluntate competere possit. Sicut à pari ordinatio, quæ est propria intellectus, participatur ab aliquo actu voluntatis, nempe ab electione, ut supra ostendimus, & variis exemplis ex D. Thoma qu. 22. de verit. art. 13. desumptis declaravimus.

Dices: Licet inter duo possit mutua causalitas in diverso genere causæ intervenire, non tamen in eodem genere causæ: At si intellectus per actum imperij moveret voluntatem, quantum ad exercitium, daretur inter illas duas potentias mutua causalitas & dependentia in eodem genere causæ efficientis, cum etiam voluntas intellectum quantum ad exercitium moveat: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Majorem: non tamen in eodem genere causæ, respectu ejusdem effectus, concedo Majorem: respectu diversi, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam voluntas per actum electionis movet intellectum ad imperandum executionem mediòrum; ipse verò intellectus per actum imperij, efficaciam motivam à præcedenti electione participantem, mo-